

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84628,Pancer-Feliks-Jan-Felicjan.html>
29.05.2024, 22:48

Pancer Feliks Jan Felicjan

PANCER Feliks Jan Felicjan (28 V 1798, Bodzechów k. Opatowa – 16 III 1851, Warszawa), pionier techniki o wszechstronnych zainteresowaniach; syn Wojciecha, rolnika dzierżawcy i Petroneli z Cholewińskich.

Kształcił się w Wąchocku, a od 1812 w Krakowie, gdzie w 1815 ukończył szkołę departamentalną, a następnie studiował na wydziale filozofii uniwersytetu matematykę i nauki fizyczne. Nie mając środków na studia techniczne za granicą, wstąpił w 1818 do Korpusu Inżynierów WP; 2 IV 1820 został mianowany podporucznikiem i przydzielony do dyrekcji twierdzy Modlin. Zbudował mosty zwodzone w Zamościu (1823) i na Narwi między Modlinem a Kępą Szwedzką, oparty na palach (1825). Zastosował w nich zwody własnego pomysłu, co przyniosło mu awans na porucznika. Na potrzeby budowy Kanału Augustowskiego zorganizował produkcję wapna hydraulicznego wiążącego pod wodą, wynalezionego w 1819 przez Francuza L. Vicata. Stale i systematycznie pogłębiał wiedzę, w 1827 został wykładowcą budownictwa w wojskowej Szkole Aplikacyjnej Artylerii i Inżynierów w Warszawie. W tym czasie zamieścił wiele ważnych publikacji poświęconych głównie nowościom technicznym (m.in. wspomnianemu wapnu wodotrwałemu) na łamach „Pamiętnika Warszawskiego Umiejętności Czystych i Stosowanych” oraz „Pamiętnika Fizycznych, Matematycznych i Statystycznych Umiejętności z Zastosowaniem do Przemysłu”; w tym ostatnim artykuł *Wiadomość o nowym rodzaju mostów żelaznych na wielką otwartość, z zastosowaniem do rz. Wisły pod Warszawą* (1830), zawierający też własne pomysły, m.in. śmiały pomysł żeliwnego łuku o rozpiętości 576 m i wysokości 130 m z 1821. Zamierzał poświęcić się cywilnej praktyce inżynierskiej. 28 IX 1830 uzyskał na własną prośbę dymisję w stopniu kapitana i rozpoczął pracę w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu.

Podczas powstania listopadowego P. kierował produkcją broni w Suchedniowie i Białogonie. W II 1831 został członkiem TWPN. Po upadku powstania przeszedł z korpusem gen. S. Różyckiego do Krakowa, ale niebawem wrócił do Warszawy i od III 1832 pracował w sekcji komunikacji lądowych i wodnych Dyrekcji Generalnej Przemysłu i Kunsztów (od 1833 Wydziału Przemysłu i Handlu), a we IX tego roku został członkiem Rady Ogólnej Budowniczej. W 1836–38 wykładał mechanikę budowli na kursach tymczasowych dla kandydatów na inżynierów; uczestniczył też w komisjach ich egzaminujących. W 1838 zaprojektował wodociąg dla Warszawy, który miała zasilać studnia opuszczona w korycie Wisły, oraz drewniany most łukowy o rozpiętości 77,76 m na Wieprzu w Kośminie, zbudowany w 1841. Wg projektu P. i pod jego kierownictwem został zbudowany w Warszawie w 1844–46 Nowy Zjazd z placu Zamkowego do Wisły mający 675 m długości, złożony z wiaduktu długości 127 m na siedmiu ceglanych łukach i nasypu ziemnego (rozebrany w 1947 w związku z budową trasy W-Z).

P. pełnił różne funkcje, m.in. inspektora generalnego w utworzonym w 1840 Zarządzie Komunikacji Lądowych i Wodnych, przekształconym w 1846 w Zarząd XIII Okręgu Komunikacji Lądowych i Wodnych, podległy bezpośrednio władzom w Petersburgu. Kierował odbudową drewnianych mostów na Narwi, pod Zegrzem i pod Ostrołką oraz pracami nad regulacją Wisły na odcinku Warszawa–Modlin. Opracował kilka niezrealizowanych projektów mostów przez Wisłę. W 1850 przesłał na konkurs projekt trzyprzęsłowego mostu zwodzonego na Renie w Kolonii. W VIII tegoż roku przeszedł na emeryturę.

Należał do najwybitniejszych inżynierów Królestwa Kongresowego. Zajmował się wieloma zagadnieniami, m.in. pięknem w architekturze (1829), teorią wiatraków (1830), problemami związanymi z konstruowaniem teleskopów wielkiej mocy (1843), geologią, pneumatyką i badaniami atmosfery.

PSB (B. Chwaściński); SBTP (B. Chwaściński); SPPT (B. Orłowski).

F. Kucharzewski: *Inżynier polski Feliks Pancer*, Warszawa
1900; „Kurier Warszawski” 1850, nr 211, 1851, nr 74.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)